

Էմիլյա ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ

*ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատի նախագահի օգնական,
ՀՌՀ իրավունքի և քաղաքականության ինստիտուտի քրեական
իրավունքի և քրեական դատավարության իրավունքի ամբիոնի հայցորդ*

**ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ԷԹԻԿԱԿԱՆ-ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՐԵՎՈՒՅԹԻ ԵՎ
ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԿԵՐԱՆՈՒՄԸ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԺԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ**

Քրեական պատիժը քրեական իրավունքի գիտության առավել բարդ և բազմաբնույթ ինստիտուտներից է, որի տեսական և գործնական ասպեկտները հանգամանորեն վերլուծության են ենթարկվել իրավաբանական գրականության մեջ: Պատիժ նշանակելով՝ դատարանն իրականացնում է իր կարևորագույն, միևնույն ժամանակ, ամենաբարդ գործառնություններից մեկը: Եթե պատիժը «արտացոլում է հանցագործության պարսավելիության աստիճանը»¹, ապա առաջանում է մեղավորի նկատմամբ արդար պատիժ նշանակելու խնդիրը:

Դատարանը պատիժ նշանակելիս պետք է հաշվի առնի հետևյալ սկզբունքային դրույթները՝ հանցագործության համար մեղավոր ճանաչված անձի նկատմամբ նշանակվում է արդարացի պատիժ, որը որոշվում է քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածի սահմաններում՝ հաշվի առնելով քրեական օրենսգրքի Ընդհանուր մասի դրույթները: Այսպես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի բովանդակությունից հետևում է, որ օրենքի առաջնային պահանջը պատժի արդարացիությունն է, որը՝ որպես քրեական իրավունքի սկզբունք, ձևակերպված է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 10-րդ հոդվածում: Նշված նորմի համաձայն՝ հանցանք կատարած անձի նկատմամբ պատիժը պետք է լինի արդարացի, անհրաժեշտ և բավարար՝ նրան ուղղելու և նոր հանցագործությունները կանխելու համար:

Վերը նշվածի կապակցությամբ Վ. Պ. Մալկովը նշել է. «Պատիժ նշանա-

կելու ընդհանուր սկզբունքներն այն հիմնադրույթներն են, որոնցով պարտավոր է առաջնորդվել դատարանը յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում պատիժ նշանակելիս»²: Նույնաբովանդակ դիրքորոշում է արտահայտել նաև Մ. Ի. Բաժանովը՝ պատիժ նշանակելու սկզբունքները սահմանելով որպես քրեական օրենքով սահմանված չափանիշներ, որոնցով պետք է առաջնորդվի դատարանը յուրաքանչյուր կոնկրետ գործով պատիժ նշանակելիս³: Ինչպես նաև վերջինս, բացահայտելով արդարության սկզբունքի բովանդակությունը, գրել է, որ այս սկզբունքն իրենից ներկայացնում է բարոյաիրավական գիտակցության կատեգորիա, որն ընդգրկում է վարքագծի և դրա հետևանքների, արարքի և հատուցման, ոճիրի և պատժի միջև համապատասխանության սկզբունքը:

«Արդարություն» կատեգորիան ՀՀ քրեական օրենսգրքում օգտագործվում է «սկզբունք» (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 10-րդ հոդվածի 1-ին մաս) և «պատիժ» (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի 1-ին մաս) հասկացությունների համադրությամբ:

Լեզվաբանական նշանակության տեսանկյունից հայերենի բացատրական բառարանում արդարությունը բացատրվում է՝ 1) արդար լինել, 2) արդար գործարարք, 3) համապատասխանություն իրավունքի, խղճի ու բարոյականության պահանջներին, օրենքին ու իրավունքին համապատասխան լինելը, 4) ճշմարտություն, իրավացիություն, 5) անխարդախություն, անարատություն, 6) օրինա-

ՆՈՅՆԱԲԵՐ - ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2018 11 - 12 (233-234)

**ԴԱՏԱԿԱՆ
Իշխանություն**

կանուրթյուն⁴:

Իսկ իրավաբանական և փիլիսոփայական գրականությունում առանձնացվում են «արդարություն» հասկացության հետևյալ չափանիշները. 1) պատմական արդարություն՝ հանրային երևույթների պատմական արդարացում, 2) սոցիալական արդարություն՝ կարգաբերիչ երևույթների և վերակառուցողական հարաբերությունների համաձայնության հաստատում, 3) իրավաբանական արդարություն, 4) բարոյական արդարություն⁵: Այս առումով, անհրաժեշտ է նշել, որ «արդարություն» հասկացությունը հանդիսանում է հավասարապես փիլիսոփայական և իրավաբանական գիտությունների ուսումնասիրության առարկա, և յուրաքանչյուրում համապատասխան տեսանկյունից բացահայտված են այդ հասկացության առանձնահատկությունները: Այսպիսով՝ արդարությունը հասարակության համար ցանկալի երևույթ է, որը ստացել է իր արտացոլումն օրենսդրի կողմից:

Հասկանչական է, որ արդարությունը դրված է քրեաիրավական նորմերի հիմքում. քրեաիրավական նորմերի դիսպոզիցիաներում սահմանված են արարքներ, որոնք հասարակության բարոյական նորմերին համապատասխան ճանաչվել են հակաիրավական և հանրորեն վտանգավոր, իսկ դրանց սանկցիաներում պատժի տեսքով պատասխանատվություն է նախատեսված այդ արարքները կատարելու համար, հետևաբար, քրեաիրավական նորմերով նախատեսված պահանջները պետք է ճշգրիտ իրականացվեն:

Այսպես՝ քրեաիրավական նորմով պարտականություն է նախատեսվում քրեական իրավահարաբերությունների մասնակիցների համար գերծ մնալ հանցավոր այնպիսի արարք կատարելուց, որը սահմանված է նորմի դիսպոզիցիայում: Իրավահարաբերության մասնակցի կողմից այդ պարտականության կատարումն ապահովում է քրեաիրավա-

կան նորմի գործողությունը՝ որպես անձի գիտակցության վրա ազդեցություն, որը որոշակի իրադրությունում անձի մոտ պատշաճ ձևով վարվելու համոզմունքի ձևավորման ճանապարհով ապահովում է իրավաչափ վարքագիծ կամ էլ սանկցիայի իրացման սպառնալիքի ազդեցության միջոցով՝ չեզոքացնում օրենքը խախտելու նպատակը⁶:

Քրեական իրավունքի նորմերով սահմանված չափանիշների իրականացման միջոցով այդ նորմերի գործողությունը հասարակությունում ստեղծում է արդարության միջավայր: Նորմի դիսպոզիցիայով նախատեսված արարքը կատարելուց գերծ մնալու պարտականության չկատարումը սանկցիայի պահանջով հանգեցնում է անձի համար նոր՝ պատժի ենթարկվելու պարտականության ծագման: Այս պարտականության նախատեսման միջոցով էլ ապահովվում է սոցիալական արդարությունը, քանի որ կատարվում են քրեաիրավական նորմի պահանջները:

Օրենքով նախատեսված պարտականությունների չկատարման փաստը վկայում է այն մասին, որ սուբյեկտն անտեսում է հասարակության կողմից սահմանված և օրենքում ամրագրված վարքագծի սոցիալական նորմերը, բարոյական բարիքները, այլ կերպ՝ այդ անձը պարտադիր չի համարում քրեաիրավական նորմերի պահանջների կատարումը: Բացի դրանից՝ անձի կողմից կատարված հանցագործությունը կասկածի տակ է դնում օրենքների կատարման պարտադիրությունը: Այլ խոսքով՝ հանցագործությունը վնաս է պատճառում հասարակության շահերին, ինչպես նաև հանդիսանում է անձի կողմից բացասական վերաբերմունքի դրսևորում հասարակության կողմից հաստատված արժեքների նկատմամբ:

Այդպիսով՝ պատիժը հանդիսանում է հանցանք կատարելուց գերծ մնալու անձի պարտականության վերափոխում քրեաիրավական նոր պարտականու-

բյան: Օրենքով սահմանված կարգով պատժի ենթարկվելու պարտականության նախատեսումը վերացնում է «ամենաթողության» և անպատժելիության մթնոլորտը, որը նպաստում է հասարակական կարգի խախտում առաջացնող հետևանքների վերացմանը:

Անձի նկատմամբ համապատասխան պատժի տեսակը և չափը որոշվում է դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով: Օրենսգիրքը, նախատեսելով քրեաիրավական նորմով նախատեսված արարքը կատարելու համար անձի կողմից պատժի ենթարկվելու պարտականություն, միևնույն ժամանակ սահմանել է նշանակվելիք պատժի այն հատկանիշները և դրա նշանակման սկզբունքները, որոնց դեպքում միայն կարելի է խոսել սոցիալական արդարության վերականգնման մասին:

Այսպես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 10-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հանցանք կատարած անձի նկատմամբ կիրառվող պատիժը և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցները պետք է լինեն արդարացի՝ համապատասխանեն հանցանքի ծանրությանը, այն կատարելու հանգամանքներին, հանցավորի անձնավորությանը, անհրաժեշտ և բավարար լինեն նրան ուղղելու և նոր հանցագործությունները կանխելու համար: Այսինքն՝ արդարացի պատիժ նշանակելու պայմաններում ապահովվում է արդարության սկզբունքը քրեական իրավունքում:

Պատժի արդարության չափանիշները նախատեսված են ՀՀ քրեական օրենսգրքի 61-րդ հոդվածի 1-ին մասով, որով սահմանված է, որ հանցագործության համար մեղավոր ճանաչված անձի նկատմամբ նշանակվում է արդարացի պատիժ, որը որոշվում է սույն օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածի սահմաններում՝ հաշվի առնելով սույն օրենսգրքի Ընդհանուր մասի դրույթները: Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ պատժի տեսակը և չափը որոշվում են հանցագործության՝ հան-

րության համար վտանգավորության աստիճանով և բնույթով, հանցավորի անձը բնութագրող տվյալներով, այդ թվում՝ պատասխանատվությունը և պատիժը մեղմացնող կամ ծանրացնող հանգամանքներով:

Ըստ Դ. Զ. Ավետիսյանի՝ պատժի արդարությունը.

1. կատարված հանցագործությունը քրեաիրավական արձագանքի ենթարկելն է,

2. կատարված հանցագործության և քրեաիրավական ներգործության միջոցների համաչափության ապահովումն է⁷:

Այս առումով, անհրաժեշտ է նշել, որ ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր մի շարք որոշումներում բացահայտել է պատժի արդարացիության չափանիշները: Այսպես՝ 2011 թվականի դեկտեմբերի 11-ի թիվ ԵԿԴ/0042/01/11 որոշմամբ՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը դիրքորոշում է հայտնել այն մասին, որ. «Պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքներն ամրագրված են ՀՀ քրեական օրենսգրքի 61-րդ հոդվածում, որի (...) վերլուծությունից երևում է, որ պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքները քրեական օրենքով նախատեսված այն հիմնադրույթներն են, որոնցով պետք է ղեկավարվի դատարանը պատիժ նշանակելիս: Այդ սկզբունքներն են՝ ա) օրինականությունը, բ) արդարությունը, գ) պատժի անհատականացումը, դ) մարդասիրությունը:

Պատիժ նշանակելու վերոնշյալ սկզբունքները սահմանում են այն հիմնական դրույթները, որոնցով ղեկավարվում է դատարանը յուրաքանչյուր քրեական գործով պատժի տեսակն ու չափն ընտրելիս: Նշված սկզբունքներից յուրաքանչյուրը՝ որպես առանձին բաղադրամաս, ունի ինքնուրույն նշանակություն և պարտադիր հաշվի է առնվում քրեական պատիժ նշանակելիս: Սկզբունքների ինքնուրույնությունը, սակայն, չի նշանակում, որ դրանք մեկուսացված են մեկը մյուսից, բանի որ միայն համակցության մեջ այդ

սկզբունքները կարող են ապահովել օրինական, արդար, անհատականացված և մարդասիրական պատժի նշանակումը:

(...) Ձարգացնելով [նախկինում կայացված իր մի շարք] որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ օրինականության սկզբունքի իմաստով՝ պատիժ նշանակելու հիմնական և առաջին պայմանը հանրորեն վտանգավոր արարք կատարած անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու չէ քրեական օրենսգրքով նախատեսված հիմքերի առկայությունն է: Պատժի կիրառումը միայն հանցանք կատարած անձանց նկատմամբ մի կողմից բացառում է անհիմն և անօրինական դատապարտումը, մյուս կողմից հանգեցնում է հանրորեն վտանգավոր արարք կատարած անձանց մեկուսացմանը հասարակությունից, կանխում է նրանց կողմից նոր հանցագործությունների կատարումը, որով էլ ապահովվում է անձի, հասարակության և պետության իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը:

[Պ]ատժի նշանակման օրինականությունը սկզբունքի իմաստով հանցանք կատարած անձի նկատմամբ կարող են կիրառվել պատժի միայն այն տեսակները, որոնք անմիջականորեն նախատեսված են չէ քրեական օրենսգրքով: Պատժի տեսակների սպառիչ ցանկի օրենսդրական սահմանումը նշանակում է, որ դատարանը հանցագործություն կատարած անձի նկատմամբ չի կարող նշանակել այդ ցանկով չնախատեսված պատժ:

(...) Ձարգացնելով [նախկինում կայացված իր մի շարք] որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ պատժի արդարությունը դրսևորվում է հանցագործությանը քրեաիրավական միջոցներով արձագանքելու պարտադիրությամբ, ինչպես նաև հանցագործության և քրեաիրավական ներգործության միջոցների (պատժի) հա-

մաչափության ապահովմամբ: Պատժն արդարացի է, եթե համաչափ է կատարված հանցագործությանը, ինչպես նաև բավարար պատժի նպատակներին հասնելու տեսանկյունից: Պատժի արդարության պահանջներից նահանջելը կարող է հանգեցնել չափազանց մեղմ կամ չափազանց խիստ պատժի նշանակման:

[Ա]րդարության՝ որպես պատիժ նշանակելու սկզբունքի բովանդակությունն ընդգրկում է դատապարտյալի, տուժողի և հասարակության վերաբերմունքը նշանակված պատժի նկատմամբ: Ուստի, պատիժ նշանակելիս արդարության սկզբունքը դատարանից պահանջում է ողջամտորեն հաշվի առնել արդարության մասին վերոնշյալ սուբյեկտների կարծիքը, առավել ևս, որ դրանք ձևավորվում են այն նույն հանգամանքների հիման վրա, որոնք դատարանը հաշվի է առնում պատիժ նշանակելիս (հանցագործության հանրորեն վտանգավորությունը, հանցավորի անձը և այլն): Այս կապակցությամբ Վճռաբեկ դատարանն ընդգծում է, որ պատժի նշանակման արդարության սկզբունքը դատարանը պետք է կիրառի պատժի նշանակման մյուս սկզբունքների, ինչպես նաև պատժի նպատակների համատեքստում:

(...) Պատժի անհատականացման սկզբունքի իմաստով դատարանի խնդիրն է հանցանք կատարած անձի նկատմամբ կոնկրետ հանցակազմի սանկցիայի սահմաններում նշանակել կոնկրետ պատիժ: Կոնկրետ պատժի նշանակումը դատարանի համար խիստ կարևոր և պատասխանատու խնդիր է, որի լուծման համար մեծ նշանակություն ունի պատժի անհատականացման կարգի և չափանիշների հարցը:

(...) Պատժի նշանակման մարդասիրության սկզբունքն ունի երկու կողմ, այն է՝

1) մարդասիրություն հասարակության նկատմամբ, որի էությունը տուժողի, հասարակության և պետության շահերի պաշտպանությունն է:

2) մարդասիրություն հանցանք կատարած անձի նկատմամբ. դա նշանակում է մարդկային վերաբերմունք նրա անձի նկատմամբ, պատվի և արժանապատվության հարգում, ֆիզիկական և բարոյական տանջանքների բացառում:

Պատիժ նշանակելիս դատարանը պետք է հաշվի առնի մարդասիրության սկզբունքի վերոնշյալ երկու կողմերը»⁸:

Արդարացի պատիժ նշանակելու համար անհրաժեշտ է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասի հանցակազմների սանկցիաները ևս համաչափ լինեն կատարված հանցագործությանը: Տարբերում են սանկցիայի հետևյալ տեսակները՝ բացարձակ անորոշ, բացարձակ որոշակի, հարաբերականորեն որոշակի և այլընտրանքային (երկրնտրելի): ՀՀ քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասին հայտնի են այնպիսի սանկցիաների տեսակներ, ինչպիսիք են՝ հարաբերականորեն որոշակի և այլընտրանքային (երկրնտրելի): Այլընտրանքային սանկցիան նշում է պատժի երկու կամ ավելի այլընտրանքային տեսակ (օրինակ՝ «... պատժվում է կալանքով (...) կամ ազատագրվմամբ (...)»): Հարաբերականորեն որոշակի սանկցիան սահմանում է պատժի կոնկրետ տեսակը և նրա սահմանները՝ նվազագույն և առավելագույն չափերով (օրինակ՝ «... պատժվում է ազատագրվմամբ՝ մինչև հինգ տարի ժամկետով» կամ «... պատժվում է ազատագրվմամբ՝ երկուսից մինչև ութ տարի ժամկետով»):

Ե. Վ. Կուրոչկան կարծիք է հայտնում այն մասին, որ հնարավորության սահմաններում անհրաժեշտ է որոշակիացնել քրեական օրենսգրքի սանկցիաներով նախատեսված պատժի տեսակները և չափերը: Սանկցիաների նման որաշակիացումը կնպաստի արդարացիության չափանիշների բացահայտման օրենսդրական մակարդակում, ինչը կհեշտացնի դատարանների գործնական աշխատանքն արդարացի պատիժ նշանակելու գործում: Հեղինակն իր

այս մոտեցումը հիմնավորում է նաև այն հանգամանքով, որ հանրորեն վտանգավոր արարքները, որոնք համարվում են հանցագործություն, բնութագրվում են կոնկրետ չափանիշներով, որոնք նախատեսված են քրեական օրենսգրքի նորմի դիսպոզիցիայում, հետևաբար, դրա համար սահմանված պատժատեսակը ևս պետք է լինի որոշակի: Գտնում ենք, որ նման մոտեցումն արդարացված չէ, քանի որ բացարձակ որոշակի սանկցիայի նախատեսումը կարող է հանգեցնել մի շարք բացասական իրավական հետևանքների: Այսպես, այս հարցի շուրջ դիրքորոշում է հայտնել ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր 2014 թվականի մայիսի 31-ի թիվ ՏԳ/0071/01/13 որոշման մեջ, ըստ որի՝ բացարձակ սանկցիայի նախատեսումը հակասում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 10-րդ հոդվածով ամրագրված արդարության և պատասխանատվության անհատականացման սկզբունքի, 61-րդ հոդվածով նախատեսված պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքների պահանջներին⁹:

Գտնում ենք, որ օրենսդրի կողմից քրեաիրավական նորմի սանկցիան պետք է կառուցվի այնպես, որ թույլ տա արդարության և պատասխանատվության անհատականացման հնարավորություն, իսկ վերջինս ուղակիորեն պայմանավորված է կոնկրետ գործի հանգամանքներով, որի գնահատումը հնարավոր է միայն դատարանի կողմից: Միայն այս մոտեցման դեպքում է հնարավոր ապահովել արդարացի պատիժ նշանակելու կարևորագույն քրեաիրավական սկզբունքի իրացման հնարավորությունը: Արդարացի պատիժ նշանակելու սկզբունքի իրացմամբ էլ ապահովվում է պատժի՝ սոցիալական արդարության վերականգնման նպատակը: Այս կապակցությամբ անհրաժեշտ է նշել, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 10-րդ հոդվածի կարգավորումն ամբողջական չի արտացոլում արդարության սկզբունքի էությունը ՀՀ քրեական օրենսդրությունում, քանի որ այդ սկզբունքն ուղղված է ոչ միայն դատարանի կողմից պատիժ

նշանակելու հարցերի կարգավորմանը, այլ նաև՝ նորմերի օրինաստեղծ գործունեությանը և քրեական պատասխանատվությունն այլ իրավախախտումներից տարբերակելուն: Այլ կերպ՝ քննարկվող սկզբունքը պետք է իր արտացոլումը ստանա ողջ քրեաիրավական գործունեության, այլ ոչ միայն պատիժ նշանակելու ընթացքում: Միաժամանակ անհրաժեշտ է ընդգծել, որ արդարության սկզբունքի (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 10-րդ հոդված) և սոցիալական արդարության հասկացության բովանդակությունները չեն նույնանում: Վերջինիս բովանդակությունը համեմատաբար լայն է, քանի որ այն պահանջում է հաշվի առնել ոչ միայն օրենքի պահանջը, այլև սոցիալական, համամարդկային արդարությունը, այսինքն՝ այն գնահատվում է որպես բարոյաէթիկական երևույթ:

Ակնհայտ անարդարացի պատիժը և,

հետևաբար, դրա նպատակների չիրականացումը հանգեցնում է դատարանի գործունեության բացասական գնահատմանը, քանի որ միայն դատարանն է, որպես արդարադատություն իրականացնող մարմին, իրավասու պետության անունից հանցագործություն կատարած անձի նկատմամբ կայացնել դատավճիռ և նշանակել համապատասխան պատիժ:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ գտնում ենք, որ արդարությունը դրված է քրեաիրավական նորմերի հիմքում. այն արտահայտվում է նրանում, որ քրեաիրավական նորմերի դիսպոզիցիաներում սահմանված են արարքներ, որոնք հասարակության բարոյական նորմերին համապատասխան ճանաչվել են հակաիրավական և հանրորեն վտանգավոր, իսկ դրանց սանկցիաներում պատժի տեսքով պատասխանատվություն է նախատեսված այդ արարքները կատարելու համար:

¹ Տե՛ս Горелик А. С., Назначение наказания по совокупности, Красноярск, 1975, էջ 10:
² Տե՛ս Горелик А. С., Уголовно-правовые проблемы наказания по совокупности преступлений и приговоров: Автореф. дис. д-ра юрид. наук, Томск, 1991, էջ 4:
³ Տե՛ս Горелик А. С., Уголовно-правовые проблемы наказания по совокупности преступлений и приговоров: Автореф. дис. д-ра юрид. наук, Томск, 1991, էջ 14-15:
⁴ Տե՛ս Ադայան Է. Դ., Արդի հայերենի բացատրական բառարան, «Հայաստան» հրատ., Երևան, 1976, էջ 127:
⁵ Տե՛ս Gollrick R. Zur marxistischen Gerechtigkeitskonzeption und zu ihrer Bedeutung für die Rechtswissenschaft // Staat und Recht, 1981, № 3, էջ 80:

⁶ Տե՛ս Прохоров В. С., Кропачев Н. М., Тарбагаев А. Н. Механизм уголовно-правового регулирования, Норма, правоотношение, ответственность, Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1989, էջ 107:
⁷ Տե՛ս Ավետիսյան Դ. Ջ., Արդարության սկզբունքը և պատիժ նշանակելիս դրա իրականացումը. «Դատական իշխանություն», 2006, թիվ 11-12, էջ 4:
⁸ Տե՛ս ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ Նարեկ Սարգսյանի գործով 2011 թվականի դեկտեմբերի 22-ի թիվ ԵԿԴ/0042/01/11 որոշումը:
⁹ Այս մասին առավել մանրամասն տե՛ս ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ Ալեք Պողոսյանի գործով 2014 թվականի մայիսի 31-ի թիվ ՏԴ/0071/01/13 որոշումը:

RESUME - РЕЗЮМЕ

THE ROLE OF JUSTICE AS AN ETHICAL AND LEGAL PHENOMENON AND THE APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF JUSTICE IN THE SYSTEM OF CRIMINAL PUNISHMENT

Emilya Abrahamyan

*Assistant to the Chairman of the Criminal chamber of the RA Cassation court,
PhD student of the Chair of Criminal Law and Criminal Procedure Law of
RAU Institute of Law and Politics*

The article reveals the principle of justice and its concept in criminal law, in particular, in matters of punishment. The effectiveness of punishment in the performance of its goals is determined by the system of criminal penalties, their terms and sizes. The article analyses the goals of punishment and it is determined that the punishment is fair when it reaches its goals. The principle of justice does not have any advantage if it is violated during the sentencing and the application of the punishment.

In criminal law the principle of justice has two aspects: justice of the criminal law and justice of the punishment. The article gives a brief notion of justice as a philosophical category and a principle of criminal law and reveals its content and structure. The author justifies the pivotal role of justice in the characteristic of the norms and institutes of criminal law and outlines the directions of the improvement of the definition of the principle of justice and other principles and norms of criminal law under the influence of this “superprinciple”. The problem of an establishment of essence of justice in criminal-legal refraction should be overcome by the stabilization of a legislative policy, the legality of subjects activities and the development of the legislation and practice.

Keywords: punishment, purpose of punishment, justice, principles, system of punishment, criminal law, responsibility.

СПРАВЕДЛИВОСТЬ КАК ЭТИКО-ПРАВОВОЙ ФЕНОМЕН И ПРИМЕНЕНИЕ ПРИНЦИПА СПРАВЕДЛИВОСТИ В СИСТЕМЕ УГОЛОВНОГО НАКАЗАНИЯ

Эмиля Абрамян

*Помощник Председателя Уголовной палаты Кассационного суда РА, соискатель
кафедры уголовного права и уголовно-процессуального права Института
права и политики РАУ*

В статье раскрывается понятие «принцип справедливости», его определение в уголовном законодательстве, в частности, в вопросах наказания. Эффективность наказания в выполнении своих целей определяется системой уголовных наказаний, их сроками и размерами. Анализируются цели наказания, при этом определяется, что справедливым наказанием считается тогда, когда оно достигает поставленных целей. Если при назначении наказания и его применении был нарушен принцип справедливости, то оно не несет никакой пользы.

Принцип справедливости в уголовном праве имеет два аспекта: справедливость уголовного закона и справедливость наказания. В статье дается краткое понятие справедливости как философской категории, принципа уголовного права, раскрывается ее содержание и структура, обосновывается определяющая роль справедливости в характеристике норм и институтов уголовного права, указываются направления, связанные с совершенствованием определения принципа справедливости и других принципов и норм уголовного закона под влиянием данного «сверхпринципа». По результатам про-

веденного исследования мы пришли к выводу, что проблема установления сущности справедливости в уголовно-правовом преломлении должна быть преодолена путем стабилизации законодательной политики, законности деятельности субъектов, совершенствования законодательства и практики.

Ключевые слова: наказание, назначение наказания, справедливость, принципы, система уголовного наказания, уголовное право, ответственность.

Բանալի բառեր - ւատրիժ, ւատրժի նշանակում, արդարություն, սկզբունքներ, ւատրժի համակարգ, քրեական իրավունք, ւատրախանարվություն: